

Gorenjskem. Priredili bomo pravcati "narodni semenj" in poslali, kar bo le prebitka, pa še zraven dali, za one vsega usmiljenja vredne moše, ki po krivici trpe v bolnici usodne Ljubljane, poleg tega pa tudi še prispevali za druge blage namene. Na vsa slavna društva, korporacije in obštinstva gre tem potom nujna prošnja, na ta dan prav nič ne zase prirejati, tembolj pa se nujno odločiti k izkupičku pod Triglav k nam. Pripravljalni odbor.

Solstvo v Jesenicah na Gorenjskem. Iz sobotnega "Slovenca" posnemljamo: Iz nemške šole je doslej izstopil en sam slovenski otrok in prestopil v slovensko šolo. — Slovenska ljudska šola ima letos 9 razredov in 9 učiteljskih oseb, pa je samo štirirazrednica. Prvi razredje so trije, druga dva, tretji tudi trije, samo četrti je brez paralele. Povsod drugod, kjer je toliko otrok, so deški razredi zase, dekliški zase, samo na Jesenicah so v vseh razredih namešani dečki in deklice. Nabasani so v vseh razredih tako, da zleti na koncu sedeči otrok iz klopi, kadar se drugi le malo ganajo. V klopih, kjer je prostora za dva otroka, sedeti morajo po trije in štirje. Vkljub temu, da so trije prvi razredi, jih je v vsakem še polovico preveč za majhne in tesne prostore, kakršne ima sedanje šolsko poslopje. Skrajni čas je že, da se zida nova šola, ki se zanjo pobira davek že 10 let, pa še danes ni rešeno, kdaj se bo zidala in kakšna. Občina želi novo šolo za celo župnijo, kakor je bila tudi dosedaj samo ena šola. Razmere zahtevajo več kot štirirazrednico. Če bi bila osemrazrednica, bi ne bilo treba nič več učiteljskih oseb, kakor jih je že sedaj. Otrokom bi ne bilo treba hoditi v ponavljalno šolo, kjer se čisto nič ne nauče, hodili bi do 14. leta v osemrazrednico in si pridobili izobrazbo, kakršne si v štirirazrednici ne more pridobiti najprirednejši učenec. Pomisliti je treba, da je v jeseniški župniji komaj 20 kmetov, vsi drugi so obrtniki ali tvorniki delavci in železničarji, in njih otroci od 12. do 14. leta nimajo doma kaj delati. Kako dobro bi bilo zanje, ko bi hodili v tej dobi še v šolo! In kako lahko se to zgodi, če se zgradi osemrazrednica! Čudno je, da taki opravičeni želji nasprotujejo ravno taki, ki bi vendar morali v prvi vrsti skrbeti za prosveto in napredek. Občina bi rada na svoje stroške zidala osemrazrednico, pa ne sme. Ali ni to nekaj posebno čudnega? Rajši dve štirirazrednici četrte ure narazen, kot pa skupno osemrazrednico. Za to dela v prvi vrsti tvornica. Zakaj bi otrokom svojih delavcev ne privoščila večje izobrazbe? C. kr. deželni šolski svet naj ne uvaža želj saskih Nemcev, ko gre za zidanje slovenske šole, ampak ozira naj se na dejanske potrebe in želje staršev, ki hočejo skupno osemrazrednico za celo župnijo. — Na Jesenicah bo treba ustanoviti tudi obrtno-nadaljevalno šolo.

Zahvala. Tukajšnji trgovec, blagorodni gospod Josip Kandušer, je blagovolil ubožnim učencem mengiške šole podariti 15 K, ki bi mu jih bil izplačal kaniški odvetnik gosp. dr. Kraut kot potnišico. Za ta veledušni dar se iskreno zahvaljuje vodstvo ljudske šole v Mengišu, dne 4. oktobra 1908. — L. Letnar, voditelj.

Nova šola v Vavti vasi pri Novem mestu. Dne 20. septembra se je blagoslovilo novo šolsko poslopje v Vavti vasi. Slavnosti so se udeležili gg. okrajni glavar baron Viljem Rechbach, prošt dr. Seb. Elbert, okrajni šol. nadzornik Jos. Turk, dež. poslanec Jos. Dular, župan Josip Zure in obč. svetovalec Znanec ter še nekateri duhovniki. Učiteljstvo se je splošno prezrllo in nobile valjen o. Ker pa je bližnje učiteljstvo vedelo za to slavnost, se je brez povabila udeležilo ter tako storilo svojo sveto dolžnost — zavedajoč se svojega vzvišenega stanu. Prošt dr. Elbert je imel ob 9. uri slavnosti primeren govor staršem in šolski mladini. Govoril je popolnoma iz duše učiteljstva. Takih govorov smo še malo — ali sploh nikakega — slišali iz ust katoliškega duhovnika. Če bi večkrat take govore slišalo naše ljudstvo, bi se tudi ljudsko šolstvo kmalu lepše povzdignilo in trdopolno delo učiteljev bi rodilo lepše in boljše sadove. Tu v tem govoru ni bilo umazanega hujkanja, pač pa je govornik lepe nauke, ki so mu v resnici izvirali iz dna srca, polagal v duše poslušalcev. Iz govora samega pa smo spoznali, da g. prošt pozna in ve ceniti težko delo ljudskošolskega učitelja! — Po maši so šli udeleženci k novi šoli, kjer je g. prošt blagoslovil novo poslopje. Po blagoslovu je okr. šol. nadzornik nagovoril v primernem govoru zbrane starše, potem domače učiteljstvo in šol. otroke ter jim razložil pomen šole. G. okrajni glavar se je zahvalil vsem, ki so se potrudili, da stoji sedaj ta krasna nova šola. Govoril je še g. župan Zure v istem smislu kot oba predgovornika. Vsi govorniki pa so poudarjali, da je šola zgrajena v istem letu, ko slavi naša država 60letnico vladanja našega presvetlega cesarja Franca Jožefa I. S trikratnim "Slava" na vladarja se je slavnost zaključila.

Kako z nami in kako z Nemei! V "Edinosti" čitamo: Ali naj pripovedujemo vnovič, žalostni historiat naše šolske mizerije? Ni treba. Saj je ta škandal predobro znan nam vsem: V ogorčenje naše in v sramoto države bje to naše ubogo ljudstvo že nad četrtsotletja boj za eno borno ljudsko šolo, za tisoče šolskih otrok svojih! Nad četrtsotletja traja že ta borba in — mi še nimamo te borne ljudske

šole! — Tako se postopa z nami, ki tvorimo tu na tisoče avtohtonnega prebivalstva. In niti jubilejsko leto, ko zahtevamo gospodje patentirani avstrijski patrijote, naj se vsi narodi radujejo v jubilejskem razpoloženju, niti to slavnostno leto ni prineslo saniranja te vnebovpijoče krivice, ni odpravilo tega evropskega škandala! — Kako se pa postopa z Nemei, ki so tu le kolonija, tuji? Ni dovolj, da nas ubijajo s tem, da nam odrekajo sredstva za elementarno naobrazbo, ni dovolj, da nas tišče v duševno temo, da gonijo našo dečo v tujinske šole, kakor se goni neumno in nemo žival v klavnico! — Ne, vse to ni dovolj, ampak po vrhu se nam še rogajo, nas izpostavljajo zasmehu, nas ponižujejo in nam dajajo občutiti, da smo nevredna inferiorna bitja: s tem, da druge, ki so tu tujinci, ki tu nimajo nikakega prava, kar obsipljajo s svojo dobrohotnostjo! Ko gre za to, da se ustreže, kakoli in tudi najboljstneji želji tržaških Nemcev, tedaj jim vlada kar z obema rokama nudi česar žele! V takih slučajih se nič ne vprašuje, je-li je potrebno ali ne in koliko bo to stalo? Ko gre za želje Nemcev, tedaj avstrijski državljani le — plačaj! — Tudi v Trstu imamo dvojno mero v najbolj kričečih formah. Nemcem se brez srama vse dovoljuje na šolskem polju, nam pa se brez srama vse odreka! — V tej dvojni meri smo ravnokar prejeli nov kričeč dokaz. V 2. razredu v nemški šoli na Lipskem trgu sta bili doslej dve paralelki. Ker pa se je tu letos slučajno nabralo nekaj več učencev nego prejšnje leto, in ker se je isto zgodilo tudi v šestem razredu, je ravnateljstvo zahtevalo, da se za drugi razred odpravi tretja paralelka in da 6 razred dobi paralelko. To se je zgodilo šele pred par dnevi po otvoritvi šole! A sedaj čujte in zgražajte se z nami vsi vi, ki že nad četrtsotletja trpite in kolnete zaradi naše slovenske šolske mizerije: zahtevi ravnateljstva nemške šole je v polni meri ustrezno brzoglavni pot! — Ne moremo dalje, ker se nam krči pest od najopravičenejšega ogorčenja zaradi take pristranosti! Ali to čujte, gospodje Beck in kompanija: slovenski narod se ne raduje v tem jubilejskem letu, ker se ne more, ker vladin režim nima zanj kruha, ampak le kamen in puške!

Deželna kmetijska šola na Goriškem. Do 20. oktobra se vpisujejo prosilci za sprejem v prvi zimski tečaj deželne kmetijske šole, in sicer kmetijski sinovi in sinovi posestnikov, ki dokažejo, da so dosegli normalno starost 16 let, ali pa da so pred kratkim zadostili vojaškemu službovanju; mladeniči, ki so neposredno pred naborom, se ne sprejemajo. Prosilci morajo posedati v elementarnih predmetih zadostno predznanje, ki ga morejo dokazati s sprejemnim izpitom; biti morajo lepega нравnega vedenja in krepke fizične konstitucije, primerne za kmetijski poklic. Pouk se razdeli na dve dobi po pet mesecev, in sicer od 15. novembra 1908 do 15. aprila 1909. Kdor dovrši prvi tečaj z dobrim uspehom, ima pravico stopiti v drugi tečaj, ki traja ravnolično časa. Koncem vsake učne dobe se vrše javne preizkušnje in koncem druge učne dobe se izdajo gojencem, ki so dovršili drugi tečaj, odpustna izpričevala. Gojenci se bodo poučevali v praktičnem kmetijstvu, govedoreji, sirsarstvu itd. Vadili se bodo v čitanju, pisanju in računstvu ter v rabi kmetijskega orodja, v obrezovanju itd. — Značaj šole zahteva, da stanujejo gojenci v zavodu, kjer bodo imeli brezplačno stanovanje brez perila. Za skupno hrano plačajo mesečno prehranilnino, ki se izračuna na podlagi vsletnega potroška za nakup jestvin in se razdeli na število prisotnih gojencev. Pri določevanju mesečne prehranilnine se bo oziralo na premoženjske razmere manj premožnih učencev; dvajsetim se podeli mesečne podpore po 24 kron, torej skupaj po 120 kron za petmesečno dobo zimskega tečaja. Kdor namerava prositi za te podpore, naj priloži prošnji ubožni list. Zakoniti zastopniki gojencev imajo predložiti pismene in z dotičnimi listinami opremljene prošnje (krstni list, zadnje šolsko izpričevalo, izpričevalo dobrega нравnega vedenja, ubožni list) deželnemu odboru do 20. oktobra. S posebnim obvestilom se naznani dan sprejemnih izpitov in otvoritev tečaja.

Nepriobčen popravek. Tov. Silvester je poslal "Slovenca" popravek. Ker ga pa ni hotel priobčiti, ga objavljamo mi, da se spozna resnica: Slavno uredništvo "Slovenca" v Ljubljani. Podpisani prosim, da priobčita v smislu § 19. tiskovnega zakona sledeči popravek v svojem cenjenem listu: Poročilo "Slovenca" z dne 25. septembra 1908, št. 220, pod naslovom: "Šolski štrajk v Črnem vrhu" ne odgovarja istini. — Ni res, da sem brusil tri dni pete okrog in nagovarjal ljudi, naj pošljejo otroke v šolo. Res pa je, da nisem storil v ta namen niti enega koraka, res je tudi, da sem razglasil začetek pouka v šolski veži in sem mnogim vprašajočim občanom tudi povedal, kdaj se začne šola. Ni res, da je štrajk v Črnem vrhu popoln. Res pa je, da je mnogo staršev, med njimi tudi pristaši Slovenske ljudske Stranke, ki bi pošiljali otroke prav radi v šolo pod mojim vodstvom; najboljši dokaz pričujoče trditve je dejstvo, da sta 21. t. m. predsednik krajnega šol. sveta in eden član okrog 50 v šolo došlih otrok staršev raznih političnih barv siloma odpravila domov. Ni res, da sedi vitez Kaltenegger na aktih, ni res, da se šolske oblasti ne ganejo. Res pa je, da sem se proti sklepu c. kr. dež. šol. sveta pritožil na ministrstvo in da mora g. vladni refe-

rent čakati na uspeh pritožbe. Res je tudi, da se višja šolska oblast v mojem slučaju giblje izredno marljivo in me je poslala pretekli teden na dopust ter tako v polni meri ustregla sovražnikom naprednega učiteljstva. V Črnem vrhu, 28. septembra 1908. — Franc Silvester, nadučitelj.

V Črnem vrhu nad Idrijo je bil pretekli teden požar, ki je uničil 13 hiš, 12 hlevov in 6 drugih stavb. Začelo je goreti v hiši občinskega svetovaleca Žigona, tistega moža, ki je podil dne 21. pr. m. v šolo došle otroke domov, da je bil tako štrajk "popolen", kakor so si ga želeli v Ljubljani. Isti dan je v družbi Filipa Rudolfa Žigona našemu tovarišu Silvestru odpovedal stanovanje, dasi ga deželni šolski svet še ni prestavil. — Tovariša Silvestra je hotel vreči na cesto, a že par dni kasneje je spodila kruta usoda iz hiše njega in njegovo ubogo družinico. Rekli bi lahko: Božji mlini meljejo počasi. ... Tudi drugi kruti preganjalci učiteljstva ne uidejo pravični kazni božji!

Šolsko zdravstvo.

Ako te je pičila čebela, osa ali kaka druga žuželka, odstrani najprej želo, nato drgni dotično mesto močno z novo narezano čebulo. To sredstvo olajša bolečine in zabrani, da rana ne oteče.

Škrlatinka se jako širi po Galiciji. Zadelek vseh šol je odgojen za dva tedna.

Davica razsaja v ptujski okolici. V dveh mesecih je pomrlu blizu 40 otrok.

Shod protialkoholistov se vrši od dne 12. oktobra naprej na Dunaju. Na dnevnem redu je mnogo predavanj o vplivu upijančljivih pijack na človeka, o stanju pijančevanja v posameznih deželah, o obrambnih sredstvih proti pijančevanju itd. Slovence bo zastopal na tem shodu prof. Krek. Slovenci bi imeli mnogo vzroka, da bi se zanimali za ta kongres.

Mednarodni kongres za tuberkulozo so otvorili 21. pr. m. v Washingtonu. Kongres se je bavil poglavito z dosedanjimi uspehi borbe proti tuberkulozi.

Razgled po šolskem svetu.

17.000 otrok, in sicer slovenskih, je brez pouka na Goriškem. Vlada zida Lahom in Nemcem šolske palače, a za Slovane nima niti vinarja.

Dr. Šušljaj — vseučiliški profesor. Kakor javljajo, je imenovan dr. Šušljaj profesorjem na zagrebškem vseučilišču. To imenovanje je simptomatično zato, ker je vseučiliški senat istega dr. Šušljaja že dvakrat odklonil. Ta vest o imenovanju je zbudila silno ogorčenje.

Pruske višje dekliške šole. Na Pruskem imajo 270 javnih višjih dekliških šol, na katerih službuje 3158 izključno ondi zaposlenih učnih oseb. Število učenk na teh šolah je od 1. 1901. do 1906. poskočilo od 53.480 na 71.156. Privatnih višjih dekliških šol imajo 675 z okoli 86 tisoč učenkami. Po veri je bilo 1. 1906. v javnih višjih dekliških šolah poleg 56.382 protestantk in 7.080 židovk le 7.415 katoličank. Iz tega je razvidno, da katoliški nemški krogi niso posebno zavzeti za višjo žensko izobrazbo, kar je z obžalovanjem konstatirala pred kratkim tudi "Köln. Volkszeitung".

Vrenje na vseučilišču v Moskvi. Iz Moskve poročajo: Reakcionarna politika naučnega ministra je povzročila veliko vrenje na tukajšnjem vseučilišču. Dijaki so sklenili, da bodo energično podpirali profesorje v njihovi opoziciji proti ministru. Ako bo potrebujo, pričnejo tudi aktivno borbo.

Ljudsko šolstvo na Bolgarskem. Ljudsko šolstvo na Bolgarskem je sedaj urejeno po novem šolskem zakonu, ki se je izdal začetkom tega leta. — Ljudske šole so državni zavodi, in pouk traja štiri leta. Ako otrok zamudi pol dneva šolskega pouka, so dolžni starši plačati 10 do 15 vinarjev denarne globe. V prvem razredu sme biti največ 60 učencev; ako je več učencev, se odprvi nov razred ali pa se uvede poldnevni pouk. Ako je šola oddaljena 3 km, niso tako oddaljeni otroci dolžni obiskovati šole. Razen ljudske šole je še mešanska šola, ki v nji traja pouk tri leta. Poučuje se tu ruski jezik in računovodstvo. Za šolska poslopja skrbe občine. Ubogim občinam pomagata zidati šole država in okraj. Učitelj mora dovršiti učiteljske in napraviti državno učiteljsko izkušnjo. Ako v treh letih ne napravi izpita, ga odslove. Omožene ženske ne morejo biti učiteljice, izvemši učiteljice na deželi. Učitelji ljudskih šol imajo izpčetka 1200 kron plače; doklad je osem. Največja plača znaša 2220 kron. Učiteljice imajo za 10 odstotkov manj; provizorični učitelji in učiteljice imajo 20 odstotkov manj nego definitivno nameščeni učitelji. Učitelji v mestih nimajo prostega stanovanja niti stanarine, pač pa draginsko doklado, in to v mestih s 15.000 prebivalcev 10 odstotkov, v Sofiji 40 odstotkov svoje letne plače. Draginsko doklado plačajo občine. Učitelj plačuje deloma država deloma občina. Vsaka občina je dolžna za vsakega učitelja ljudske šole plačati na leto v državno blagajnico 900 kron. Učitelj ljudskih šol voli krajni šolski svet. Politike v škodo kulturnemu

delu bolgarski učitelji ne smejo biti udje političkih društev niti se udeleževati političkih zborovanj. To je pač "moderno"!

Hrvaška ljudska šola v Pazinu je imela pred 18 leti, ko so jo odprli le 60 učenec in učenk. Danes jih ima 330. — Tudi lep napredek.

Zidje v ruskih višjih šolah. Ravnatelj peterburškega inženirskega zavoda je naznanil, da se v prihodnjem šolskem letu zidje sploh ne bodo sprejemali v ta zavod, ker je njih število že prekrachalo normo za židovske učence. Istotako se ne bodo sprejeli v elektrotehnični in metalurški oddelki peterburške politehnikne. V druge oddelke se bodo sprejel samo po en žid.

Graško vseučilišče je šlo minuli poletni tečaj 1477 rednih slušateljev in 17 rednih slušateljic. Juristov je bilo 855, medicincev 280, filozofov 278, farmacevtov 63 in teologov 80.

Boj Čehov za svoje šolstvo. Poslanec Čipera je, kakor javljajo iz Prage, sestavil statistiko o českem šolstvu na Češkem tam, kjer so Čehi v manjšini. Iz statistike je razvidno, da mora 80.000 čeških otrok obiskovati nemške šole, ker čeških ni. — V Poštorni na Nižjem Avstrijskem je češka šolska družba "Komensky" ustanovila češko šolo. To je na Nižjem Avstrijskem prva češka šola na kmetih.

Ženske izključene z ruskih vseučilišč. Iz Petrograda poročajo: Ministrski svet je pooblastil naučnega ministra, da prepove vpisovanje žensk na vseučilišča. One, ki so že vpisane, zamorejo dovršiti nauke. Doslej je bilo na ruskih vseučiliščih vpisanih 2102 žensk.

Šolskih zdravnikov je na Japonskem 4941 (za 395 več) nego lani. Ti zdravniki dobivajo 143.987 jenov plače. Lani so preiskali 722.973 učencev.

Zopet nova madjarska šola na Hrvaškem. "Hrvatski Branik" poroča, da odpravi madjarsko društvo "Julian" v kratkem madjarsko šolo v Sotu v Sremu. Učitelj je že dospel na svoje novo mesto.

Za češke manjšinske šole. Deputacija čeških obrambnih društev odpotuje te dni na Dunaj, da vroči ministrekemu predsedniku Becku spomenico v zadevi čeških manjšinskih šol.

Bolgarsko vseučilišče v Solunu. Bolgari so imeli v Monastirju shod, na katerem so sklenili nabirati denarne prisnose za ustanovitev bogarskega vseučilišča v Solunu.

120 milijonov za vseučilišče. Znani ameriški politik W. F. Vilas je zapustil za vseučilišče v Visconsinu 120 mil. Njegovih dediči bodo dobivali samo letno rento. Svoje imetje si je pridobil s spekulacijami z drvi.

Doktorat živinozdravništva. Živinozdravniški visoki šoli na Dunaju in v Levovu sta z najvišjim odlokom z dne 5. septembra dobili pravico promocije za doktorje živinozdravništva (doctores medicinae veterinae). S tem je ustrezno željam živinozdravnikov. Ta doktorat bo pa le fakultativen, torej ne obvezen za praktičen poklic, kakor je medicinski. Obenem je z novim šolskim letom uvedena šolnina, ki znaša za avstrijske državljane 50 kron za semester, za druge 75 kron. Ubogini in marljivi slušatelji morejo biti šolnine oproščeni. Šola bo smela odžati voliti tudi rektorja svobodno in preide v civilno upravo, kakor hitro bodo dotična pogajanja končana. Doslej je stala pod vodstvom vojnega ministrstva!

S hrvaškega vseučilišča. Z imenovanjem dr. Milana Šušljaja vseučiliškim profesorjem se je vlada pregrešila proti vseučiliški samoupravi. Proforski kolegij je tega "učenjaka" že trikrat odklonil, zadnje leto z opazko, da ni vreden, da bi poučeval hrvaško mladino, ker je v svojih spisih falzificiral hrvaško zgodovino. Tudi Madjar profesor Greksa se je pridružil tej izjavi proforskega kolegija. Sedaj bodo profesorji protestirali proti imenovanju Šušljajevemu. — Pred petimi meseci, ko je hrvaška vlada suspendirala vseučiliškega profesorja Manojloviča, so vladni listi trobili v svet, da bo preiskava dokazala njegovo krivdo. Sedaj pa so Manojloviču poslali dekret upokojenja, ne da bi navedli kakršenkoli razlog za upokojenje. Preiskave, ki bi jo imel voditi po zakonu edinole akademski senat, so se menda zbal, ker bi ta dokazala, da je bil profesor Manojlovič obrekovan. Mladi profesor mora v pokoj, ne da bi vedel zakaj.

Wahrmond. Kakor poročajo z Dunaja, je profesor Wahrmond izjavil, da Praga ni zanj pripravno mesto. Obljubilo se mu je, da ga pokličejo na Dunaj, ali obljube niso izpolnili. V kratkem baje Wahrmond obelodani neka senzacionalna razjasnjenja.

Prepoved barv. Naučni minister dr. Marchet je na zborovanju vseučiliškega odseka nemških svobodomiselnih strank zagrozil, da na vseučiliščih sploh prepove nošenje barv, ako bi se tudi letos ponovili izgredi na vseučiliščih.

Ne zabite „Učiteljskega konvikt!“